

OBFITOŚĆ (350) *sb f*

obfitość (302), **okwitość** (31), **okfitość** (10), **opłwitość** (5), **obkwitość** (2); **okwitość** *KwiatKsiąż* (13), *StryjKron* (2), *KolakSzczęśl* (3), *WysKaz*, *SarnStat* (3), *GosłCast* (2), *SkarKazSej*; **opłwitość** *BierRaj*, *BierRozm*, *SienLek* (3); **obkwitość** *MiechGlab* (1); **okwitość** : **okfitość** *Mącz* (3:9), *BiałKat* (2:1); **okwitość** : **obkwitość** *RejKup* (1:1).

Oba o jasne.

sg N **obfitość** (80). ◇ *G* **obfitości** (73). ◇ *D* **obfitości** (1). ◇ *A* **obfitość** (79). ◇ *I* **obfitością** (22). ◇ *L* **obfitości** (55). ◇ *pl N* **obfitości** (6). ◇ *G* **obfitości** (8). ◇ *A* **obfitości** (12). ◇ *I* **obfitościami** (4). ◇ *L* **obfitościach** (10); -**ach** (8), -**ach** (2); -**ach** *RejWiz*, *RejAp*, *RejPos* (4); -**ach** *RejPs*; -**ach** : -**ach** *LubPs* (2:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Wielka ilość, dużo; copia HistAl, Mącz, Modrz, Cn; abundantia Vulg, Mącz, Cn; multitudo Vulg, PolAnt; amplitudo Cn [w tym: czego (158)] (233) :* będziellli lie w nich [*rozmyślaniach o Chrystusie*] iako w proſtych rzeczach obierál/ obfitoſci zlez ij pociechę duſſną nad twoie domnimanijé będziels miál. *OpecŻyw* 30, [127]v; yako mam uyſlouycz w pannye maryey pyczya yedzenya myernoſzcz prace yey obfytoſzcz gdy pyerwícha rzecz myernoſzcz wmaryey byla nad naturą *PatKaz III* 146v; *HistJóz C* [2 r.]; á ktho ma wylkoſci zlych obfitoſć w oczoch/ tedy dobry czoſnek iadać *FalZioł I* 5d; w korzeniu y wkwieciu/ w gałązkach [*spiki rzymskiej*] ieſt obphitoſć woniey. *FalZioł I* 138b, †8d, I 6a, 7d, 41a, II 13b (25); Żeſ mi taką naukę dał, Ktorąm błąd ludzki porozumiał. A to iże tako w bogatych ieſt opwitoſć [!] zbytkow wielkich *BierRozm* 4; Wdál iem [*Bóg Żydom*] wpoſluſſeńſtwo ſuche ſkály ták iż gdy iem było potrzebá obfitoſć wody ſnich plynęlá *RejPs* 114v, 190v, 194, 214v; *RejJóz N4v*; Widze Niebieſke radoſczj Wíſech roſkoſſy okwitoſczj *RejKup* cc7; złoſto miłueiſz/ domy wielkie budueiſz/ á żadaſz mieć obfithoſć ſlug *HistAl* I8v, D2v [2 r.]; Bo ten ſtrumień krwáwy rozumieć mamy/ obfithoſć boleſci/ [...] ktore [...] Pan Iezus Kryſtus dla narodu ludzkiego/ wyczerpnąć raczył. *LubPs* Z4, D4, N4 *marg*, P6, Q4v [2 r.], Rv (15); *RejWiz* 14v, 157; táka była obfitoſć pſzenice/ że ſie theż pialkowi morſkiemu rownáłá/ y wſzelką miarę przeſięgáłá. *Leop Gen* 41/49 [*przekład tego ſamego tekſtu HistJóz C*]; *BibRadz Gen* 27/37, 2.Par 32/4, I 281a *marg*, *Ps* 80/17, *Is* 60/6, I 478v; *BielKron* 283v, 284v, 286v, 287, 461v; *KochSat C*; *KwiatKsiąż E*, G3v, I3v, I4v, O4v; *Torrens verborum*, *Okfitoſć ſłów. Mącz* 459d, 64c, 65d, 262d, 502d; *SienLek* 27, 32v [2 r.], V3v; *RejPos* 165v, 261v; Ktemu ieſzcze gdy onę rádę záczył/ áby niemowiátká ſwiętych twoich mordowáli/ [...] tedyſ ty ie pozbawił obfitoſci dzietek *BudBib Sap* 18/5; y wydam ná was błogoſławieńſtwo/ że obfitoſci nie będzie (miary) [*ut non ſint vobis ſufficientia vasa*]. *BudBib Mal* 3/10, *Iob* 22/11; *CzechRozm* 23, 75; *PaprPan Cv*; [*O ludziach mówiących pochlebſtwa*] á iáko doſtoynoſciá y obfitoſciá rzeczy drugie przechodzą/ ták ſię też wielce kocháią w ſłowách gornych *ModrzBaz* 59v, 33v, 42v; *KochOdpr* A4v; Iáka obfitoſć tych omylnych bogów/ Iáka (ó błędzie) ciżbá do ich progów *KochPs* 20, 106, 196; *StryjKron* 406; *KlonŻal D2*; *KochPhaen* 15; *Calep* 100b; *GrabowSet Lv*; *LatHar* 485 [2 r.], 489; *Iob ſwięty* [...] nápełnion był od Pána Bogá okwitoſciá bogactw *KolakSzczęśl C3*; *SarnStat* 278 [2 r.]; *PowodPr* 18.

obfitość w czym (1): Ty Xiąże rozpomni łobie Co yeft było dano tobie Wielké Panftwa/ poczczywołczj A w Bogáčztwach obkwitołczj *RejKup* z2v.

W połączeniu z przymiotnikiem odrzeczownikowym [połączenie pełni tę samą funkcję, co połączenie z rzeczownikiem] (4): korzenie opichowe wwarzone s korzeniem włoskiego kopru/ włosku polney ruty y w foku łwiniego mleczu [...] piy dla opuchliny ktora pochodzi s flegmiłtey opfitołci *FalZioł* I 8d; Proch ruciany z piretrowym [...] ieft dobry naprzeciwko łwiętego walantego niemoczi y na inłze bolełci j cięłżkołci głowne kthore z obphitołci ogniłthey pochodzą. *FalZioł* I 118a, I 2a, II 6c.

W połączeniach szeregowych (2): Dawa znác iż Kryłtus rołkázuię [...] áby wierni Miniłtrowie iáwnie á ftátecznie [...] mowili przeciw Aniołom/ to ieft tym fáłsznym nauczýcielom/ ktorzy łą v rzeki Eufrátęs/ to ieft/ ktorzy miełżkáią w wielkiej obfitołci y dołtátku włzech rzeczy/ y w rołkołżach/ w ktorzych práwie vwięzli *BibRadz* II 138b *marg*; *GosłCast* 17.

W przeciwstawieniu: »okwitość ... ubostwo« (1): więczyey nieporządna włzłakich rzeczy oquitołć/ niżeli naiwięłtłze vbołtwo/ dobrym dowćipom zwykła záłżkadzać *KwiatKsiąż* Fv.

W charakterystycznych połączeniach: *obfitość bogactwa* (3), *bogow*, *bolełci*, *bydła*, *chleba*, *cnot*, *dobrodziejstw*, *dziatek*, *flegmy* (4), *gron*, *gwiazd*, *jablek*, *karmy*, *kolery* (2), *koni*, *krwie* (16), *ksiąg*, *ludzi* (3), *łupow* (2), *migdałow*, *miłołci* (2), *mleka*, *narodu*, *natury*, *niezbożnołci*, *oliwy* (2), *owocow*, *pamięci*, *perł*, *picia*, *potomstwa*, *potrzeb*, *prace*, *prawdy*, *przykładow*, *przywilejow*, *pszenice* (2), *ptakow*, *radołci*, *rozkoszy* (2), *rol*, *ryb*, *rzeczy* (*przyrodzonych*, *rozkoszných*, *wszelakich itp.*) (12), *siarki*, *skarbow*, *sług*, *srebra* (2), *stada*, *szat*, *łwiętych*, *trawy*, *trzciny*, *uryny*, *węgorzow*, *wielblądow*, *wilkołci* (3), *wina* (4), *wod(y)* (7), *woniej*, *zasług*, *zboż(a)* (15), *zbytkow*, *ziela*, *ziołek*, *złołci* (3), *złota* (2), *żwierzow* (2), *żyta*, *żywnołci* (*pożywienia*) (4); *obfitołci* [*czego*] *dostawać*, *pozbawić*; *obfitołci* *pełny*; z *obfitołci* [*czego*] *pochodzić* (3), *radować się* (2); *obfitość* [*czego*] *brać* (2), *czynić*, *dać* (9), *mie(wa)ć* (17), *nabrać*, *należć* (2), *nazbierać*, *obiecować*, *okazować* (*ukazować*) (3), *otworzyć*, *poznać*, *przyniełć*, *udzielić*, *urodzić*, *uźrzyć*, *użyczyć*, *używać* (2), *wypądząć*, *zjednać*, *znamionować* (7), *znaszać*; *obfitołcią* [*czego*] *nagrodzić*, (*na*)*karmić* (2), *obdarzyć*; *obfitołcią* *napęłnion*, *pomazany*; z *obfitołcią* [*czego*] *wyniełć*; o *obfitołci* [*czego*] *prorokować*; w *obfitołci* [*czego*] *kochać się*, *mieszkać*, *utuczyć się*, (*za*)*chować* (2).

Zwroty: »[*czego*] okwitołcią opływać« (1): w tymłże [...] miełcie/ ktore rozmáithych wyborných nauk czwiczenim kwitnieie/ y włzyłtkich rzeczy okwitołcią [...] opływa/ s [...] Kxiążećiał łię národził. *KwiatKsiąż* A3.

»*obfitość* [*czego*] *rozmnożyć*; *mnoży się obfitość* [*czego*]« [*szyk zmienny*] (2;1): Y był myełłkáyąc w zyemi Chám czáłu nyemáłego/ A rozmnożył tám *obfitość* narodu łwoyego *LubPs* Y, ff2v; będzie trwało krolełtwo twoie [...] A będzie łie w nim mnożyłá łprawiedliwołć y *obfitość* pokoia *RejPos* 53v.

»w *obfitołci* [*czego*] *używać*« [*szyk zmienny*] (5): *LubPs* cc5v; Nie toć ieft ielzće rołkołż iż kto w *obfitołci*/ *Swiátá* márnie vżywa á bez rołtropnołci. *RejWiz* 48; *RejPos* 82v, 318v; *RejZwierc* 32v.

Wyrażenia: »*obfitość* (darow) *Ducha* *Św.*« [*szyk zmienny*] (3;1): z gor popłynie mołdzd/ á pagorki opływać będą mlekiem [*Ioel* 3/18] (*marg*) Dawa znác [!] o *obfitołci* dárow *Ducha* łwiętego w kołłciele páńłkim. (–) *BibRadz* I 461b; *CzechRozm* 228v; *LatHar* 58.

»obfitość dobr« [szyk 6:1] (7): *RejPs* 190v; W opuńcyáley itárości moyá nędzna głowá/ Oleyem láłki twoyey będzie pomázaná/ A obfitoścya dobr twych hoynye dárowaná. *LubPs* V2, Y5, V2 marg; *StryjKron* 160; Ziednay mi też obfitość wízelką dobr duchownych y cíeleśnych *LatHar* 489, 612.

»obfitość łaski« = *abundantia gratiae Vulg* [szyk 9:1] (10): przeuyłła panny maryey poźwyczenie ynżych wśzytkych [...] obfytolźczyá láłky bo ítey łamey obfytolźcz láłky poźpolyczye na wśzytky íyá uyleua *PatKaz III* 96, 109v; *WróbŻółt* V8v, Xv; *LubPs* ddv; *BiałKat* 16; *CzechEp* 245; Domieść nas wiecznych rádości/ Vźycz láłki obfitości *LatHar* 37; dáleko wíęcey cíi ktorzy obfitość láłki y dárowánia y íprawiedliwości biorą/ w żywoćie krolowác będą *WujNT Rom* 5/17.

»obfitość miłosierdzia« [szyk 5:1] (6): *BierRaj* 22v; O yák v Páná thego wyelkye obfitości/ Miłofyerdzya y láłki á wyelkyey miłości *LubPs* ddv; *RejPos* 66; prošimy cíe ábyś nas požádaná miłosierdzia twego obfitościá/ zá prošbá niezliczoney licźby przyczyńcow náłzych/ litościwie opátrzył. *LatHar* 473; *SiebRozmyśl* E2. Cf »według obfitości miłosierdzia«.

»jako obfitości morskie« = *otchłań wodna* (1): Pan Bog przez Izáíszá [!] ták mowi: O kiedybyś był/ (ludzie moy) pilnował przykazánia mego/ byłby íe sítał pokoy twoy iáko rzeká [...] y íprawiedliwość twoiá/ iáko obfitości morłkie [*sicut gurgites maris Vulg Is* 48/18]. *PowodPr* 27.

»obfitość pokoju (a. pokoja)« (2): prošimy pokornie aby to zgromadzenie ludu twoiego [...] wzywaiąc obfitości pokoiu twego któryś íem tu naziemi zołtawic raczył: [...] tobie fluzyli. *RejPs* 106; *RejPos* 53v.

»obfitość urodzaju« (2): iáko íe rozráduie grzełłny człowiek z wybáwienia íwego nieináczey iáko zły gołpodarz wátpiác wźyznołci swoiey gdy wzrzy obfitość vrodzáiu íwego. *RejPs* 193v, Ff6v.

»obfitość wesela« = *abundantia gaudii Vulg* (2): Oznaymíeś mi drogę żywotá/ á obfitość welela íełt z obliczem thwoim *GrzegŚm* 25; *WujNT 2.Cor* 8/2.

»wielka, niemała obfitość« [szyk 41:3] (43:1): Iezu ktorys poślufznym będączym [!] tobie wielką obyhitościá [!] rib íeci ich napełnić raczył. ími. íe nad nami. *TarDuch* C8; bańki nie maią być ítawiane wnetki po náłtaniu, ani na z chodzie kxiężycza/ ale pod pełnią á po pełni/ abowiem tego czału krew y ínłze wilkołci íá wíełłzey obphitołci *FalZioł* V 61, I 108b, V 11v; Bo zaiłte wśitkich rzeczi wíełłza obfitość nam íełt niź ím było. *BielŻyw* 126; nálycił dulfyczkę thák ná wíłsem zgłodnyáłá/ Dał láknącey wślytkich dobr obfitość nyemáłá *LubPs* Y5, B3v, I4v, P5, S5 marg, Yv, ddv; á bogáctwá wśzythkich narodow okolicźnych zgromadzone będą/ złoto y írebro/ y wielka obfitość ízat [*et vestes in multitudine valde*]. *BibRadz Zach* 14/14, 2.Reg 6 arg, I 283d marg, 4.Esdr 6/44, II 138b marg, 143c marg; *BielKron* 191v, 267, 284v, 331v; Teź w niktorych wielka okwitość pamieći íedrníeie *KwiatKsiąź* K2, K4v, M2, N2v; *KuczbKat* 406; *MycPrz* I B4v; Bo y miodu/ y bydłá/ y źwierzu/ y wízelákiego zboża/ dźiwna rzecz/ iáko w támtych źiemiách wielka obfitość [*in modum terrae illae abundant*]. *ModrzBaz* 103v; *CzechEp* 385; *LatHar* 58; *WysKaz* 9. Cf »w wielkiej obfitości«.

»obfitość wszystkiego, wszego« [szyk 6:4] (6:4): Przyłtępcyefł íe k tey gorze Páná Bogá íwego/ W ktorey wyelka obfitość wślytkyego dobrego *LubPs* P5, P2v; Gdym íełłcze ściéłłki íwe vmywał máłłem [*Job* 29/6] (marg) To íełłth/ gdym miał thák wielką obfitość wźzego/ iákoby teź y ná drogách było máłłá pełno (–) *BibRadz* I 283d; *BielKron* 5v, 283v, 284; Vcíełłzy cíe potomek/ á obfitość

włzego Przeniesie liczbę kwiátow/ y liścia roznego. *GrabowSet* K4; *KołakSzczęśl* C3v; *GosłCast* 69; *SkarKazSej* 666b.

»obfitość złości« (3): *LubPs* D4v; Stworzyciel [...] tak chciał: áby zá okwitością złości ludzkiéy/ okwitość lálki iego ludziem przyślzá. *BiałKat* 16; Przetoż odłożywłzy włzelákíe plugáftwo y obfitość złości [*abundantiam malitiae*]/ przyimicie w ćichości fłowo włzczepione w was, ktore może zbáwić dułze wálze. *WujNT Iac* 1/21.

Szeregi: »dostatek i okwitość« (1): Došťátku y okwitości włzelákich rzeczy w powiećiech po Woiewódtwách áby došťawáło, Wowodowie [!] máiá opátrzyć. *SarnStat* 278. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obfitość, dosyć« (1): Ma Hiłzpánia winá/ zboża obfithość/ źwierzow/ miąs dofyć/ owocow dobrych *BielKron* 279.

»obfitość, (a) moc« [*szyk 1:1*] (2): *Bibliotecalis copia*, Okfithość/ á moc xiąg. *Mqcz* 24d; Gęsi moc wielka w łęgu łzczebetliwych/ Káczek lákomych/ lábęci krzykliwych. W domu obfitość ládowi fię włzędzie Kurow pogrzędzie. *KlonFlis* Cv.

»obfitość, niemało« (1): Dał mu obfitość oleiu y włzytkiego niemało *LubPs* X5v.

»wielkość i obfitość« (1): [*nauczyciel mówi do ucznia*]: tobie nie trzeba iáko ná wielkość y obfitość duchá/ ktorego Bog dał Chriřtułowi pátrzáć *CzechRozm* 228v.

Wyrażenia przyimkowe: »w obfithości« = *obficie, pod dostatkiem* (32): vwarziwłzi wodny ofřriź w winie albo w wodzie/ [...] á thego ciepło przyłóż na nyrki albo na krzyże/ wywiedzie vrynę w obphithości. *FalZioł* I 29c; y chleb niebieski w obfithości zobłokow pádał przed namioty ich. *RejPs* 155v; W twych ręku czáftká moich włfytkich oliádłości/ Ty mnye lálkawyé nádárzyłz włęgo w obfithości. *LubPs* H2v, I4v, P3, Rv, R6v, Y2v, hhv; *RejWiz* 54v; *Cyrnea taxus*, Cyś [*lege: cis*] który tám w okfithoćy roście. *Mqcz* 76d; okazáć to raczył/ iż káždemu wiernemu łwemu [...] dawa włzytko w obfithości bez włzego łtáránia iego *RejPos* 81v, 63v, 82 [2 r.]; Prośmy [...] By/ błogoláwił/ polam w obfithości/ Ták/ iżby źiemiá miá/ Więcey owocu niż kwiećia rodziłá. *GrabowSet* T3v. Cf »w obfithości używać«.

~ *W charakterystycznych połączeniach*: w obfithości błogoláwić, da(wa)ć (4), dzielić, jeść, mieć, nadarzyć [czego], napelnić, padać, płynąć, rosnać (2), rozrozkoszować się, szafować, upaść, użyczać, używać, wziąć, występować, wywieść (2); w obfithości napojony, nasycony.

Przysłowie: Lepyeći ieść fuchy chleb/ w dobrej przełpieczności/ Niźli w domu łwarliwym/ mięfo w obfithości. *BielKom* C.

Wyrażenie: »w wielkiej obfithości« (12): *RejPs* 169; *RejJóz* A5; O dobrotliwy Pánye nałłodłfy w ćichości/ Száfuiąc miłofierdzye w wylkíey obfithości *LubPs* T2; A w wylkyey obfithości dobr łwych wżywáli. *LubPs* cc5v, P5; Y vczynił Krol Sálomon taką hoyność łrebrá y złotá w Ieruzálem/ źego było iáko kámienia/ á drzewá Cedrowego iáko płonek Fygowych/ ktore rołtá po polu w wielkíey obfithości [*multitudine magna*]. *Leop 2.Par* 1/15; *RejZwierz* 111; *RejPos* 10v, 158, 318v; *GrabowSet* F4v; źiemiá [...] dawa/ Zboża w wielkíey obfithości/ Synóm ludzkim ku żywności. *KochFrag* 18. ~

»według obfithości« (1):

~ Wyrażenie: »według obfitości miłosierdzia« (1): Piotr s. nąpisał: Iż błogośławiony Pan Bog nąfz/ który według *obfitości* miłosierdzia swoiego [*secundum misericordiam suam Vulg 1.Petr 1/3*]/ odrodził nas znouu *RejPos 112v*. ~

»z obfitością« = *obficie* (1): Aby się zachowywał na wżem nie omylnie Bowiem to z obfitością na wżem wżędy flynie A kto chce nazbyt mędrować ten narychley zginie *RejJóz L8*.

W przeni (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »w obfitości« (1): On dáie śnieg iák bawełnę prawie w wiałney białości/ A mgłę iák popiół roftrząła tu w ciemney obfitości [*qui dat nivem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit Vulg Ps 147/16*] *LubPs ff3*.

»z obfitości« (1): káždy iuz kędy może z wymyśłu swoiego/ próżnych básni śnow prawie náucza Bliźniego. Bo śercá ich fą frogim błędem nápełnione/ á z oney obfitości wftá ich zmamione *ArtKanc Q3*.

2. *Bogactwo, majętność, dostatek; abundantia Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; affluentia Mącz, PolAnt, Calep, Cn; ubertas Modrz, Calep, Cn; fertilitas Vulg; copia Mącz; dignitas PolAnt; fecunditas Calep; largitas, opimitas Cn* [czyja (64): *pron poss (32), G sb (29), ai poss (3)*] (117) : *HistJóz B2*; o Ierufalem niechay przydzie obfitość tym ktorzy ciebie miłuią. *WróbŻółt 121/6; RejPs 72v*; Dziwnie się w potomstwie swoim wffędi rozmnożyli Syny swoye w obfitoścyach możne zoftáwili *LubPs D4, H, M2v, Rv, X6*; A obchodzi się z námi ten świat ták fáłszywie/ To iedno w zyłku mamy co tu kęś záżywie. A ták y ty gdyż cie čás chowa w obfitości/ Záżyway kędy możelz rofkośzy w młodości. *RejWiz 22, 11v*; Náležlichmy iufz wodę/ przetho nazwał ią (Sebbá) tho iefth Obffitość [*appellavit eum abundantiam*] *Leop Gen 26/33*; Mawiałem do ciebie w obfitości twoiey: powiedziałeś/ Nie będę śluchał. *Leop Ier 22/21, Ps 29/7*; Więc w tey zyemi obfitość/ więc śławni portowie/ Więc wielkie zacne miáftá/ więc wiedzzy śtanowie. *RejZwierz 109; KwiatKsiąż H; Affluentia, Zbytek/ Okfitość. Mącz 131d, 502d; RejAp 150v; RejPos 81v, 185; RejZwierc 242v; HistHel Bv; Wiele ich [kupców]/ ktorzy wywożeniem tych rzeczy y łámi bogáćieią/ y obfitość [et ubertatem copiamque] do półtronnych ludzi przenośzą: á w tem čásie v nas głód ná półpółtwo *ModrzBaz 34; Calep 40b, 388b; WujNT 2.Cor 8/19, s. 639*.*

W połączeniach szeregowych (4): Otho thá byłá niepráwość Sodomy śioftry twoiey/ Pychá/ Sytość chlebá/ y obfitość/ y proznowanie [*superbia, saturitas panis et abundantia et otium ipsius*]/ iey fámey y corek iey *Leop Ez 16/49*; wiedz z nieomyłney obietnice Páńfkiey/ iż bogáctwá y obfitości y wielka poczćiwość rozmnoży się w domu twoim. *RejPos 264v, 194; ReszList 179*.

W porównaniach (2): Zmáłego nálienia y ná płoney ziemi porzuczonego wielką żyzność vczyini że vroście iák Lás obfitość iego *RejPs 105v*; Rośpomni też sobie/ iż będziefzli wiernie á śpráwiedliwie przy nim śtał/ á w nim wśzytkę nádzyeię pokłádał/ iż tobie wśzytkich tych obfitości zewśząd iáko wody náplynie. *RejPos 107*.

W przeciwstawieniach: »niedostatek (3), nędza (2), ubostwo ... obfitość« (6): *RejJóz P6v*; Myśli człowieká dużego záwždy w obfitości [*in abundantia*]: ále káždy leniwiec w nędzy iefth [*in egestate*]. *Leop Prov 21/5*; W káżdey pracy iefth obfitość [*est dignitas*]/ á thylkoż z słow próżnych przychodzi vbośtwo [*ad defectum*]. *BibRadz Prov 14/23; HistRzym 69v*; Ná ten čás wáłzá obfitość/ niech rátuie

ich niedostátku [*vestra abundantia illorum inopiam suppleat*]: áby teŝ ich obfitość byłą porátowánim wálzego niedostátku/ áby byó porównánie *WujNT 2.Cor 8/14*.

W charakterystycznych połączeniach: obfitość dać, mieć (2), przenosić; obfitość dziwna (2), pogańska, sproсна, wszytka; obfitość umniejszać, zbywać; obfitością opatrzyć; z obfitością wrocić się, wyniść; w obfitości kłaść (pokładać) nadzieję (2), zostawić [kogo].

*Zwroty: »być (obfity) w obfitości« [szyk 2:1] (3): Bo tam w wielkiej obfitości byli A barzo nie byli rozmnożyli Tyć był Iozeph do Egiptu przywiódł Ktore Moizełz z Aaronem wywiódł *RejJóz Q3v*; Włzyłcy ci co przed tym tak byli łącznymi/ Teraz w obfitościách łą iuŝ obfitymi *LubPs hh2; BielKron 159*.*

*»kochać się w obfitości« (1): A coŝ ty chceŝ wczynić nędzny Apoštole/ [...] ktory leżyłz á kochałz nie w obfitościách swoich. *RejPos 104v*.*

*»obfitość mnożyć, rozmnażać; obfitość rozmnoży się« [szyk zmienny] (1:1;1): Y znowu rozmnażali nánieny [*na swojej ziemi*] gołpodárłtwá swoje łíczepiąc y łieiąc rozliczne poŝytki/ á pan Bog raczył rozmáitą hoynołcią rozmnażać obfitości ich. *RejPs 160v; RejPos 264v*; A gdzie ty kolwiek łtopę łwá położyłz/ Obfitość mnożyłz. *KochPs 93*.*

*»napęłnić aż do obfitości« (1): Otworz ku mnie twe włtá w pokorney modlitwye łwoiey/ Nápełnię cie włzytkiego aż do obfitości twoiey. *LubPs S4v*.*

*»posieść obfitości« (1): Pan był raczył wywylzłzyć lud on Izráelłki/ dawłzy im posieść ony dziwne obfitości pogańłkie *RejZwierc 257v*.*

*Wyrażenia: »ludzie obfitości« = bogaci (1): Zmiłuy nie nád námi/ Pánie/ bo lud hárdy/ Obrocił doległość/ ná nas włzelkiej wzgárdy. Iuŝ dułzá/ pod zbytkiem ciężłkołci włtawa/ Ludziom obfitości/ połmiechem łię łłtawa *GrabowSet S2v*.*

*»wielka obfitość« (6): błogolláwiony człek/ ktory nofi boiazń boŝá [...] á wielka czelć y obfitość bywa wdomu iego *RejPs 167, 191; RejJóz Q3v; LubPs B3v*; Ezau dla wielkiej obfitości [Bo bárzo byli máiętni *Gen 36/7*] z żoną y z dziećmi odłzedł od Iakobá brátá łwego. *Leop Gen 36 arg; RejPos [279]v*.*

*»zbytnia obfitość« (1): Marne iełł wbołstwo ktore pochodzi z bytniey [*lege: z zbytniej*] obfitości. *BielŻyw 51*.*

*Szeregi: »bogactwo i obfitość« [szyk 5:1] (6): *Mącz 502c*; Tu iuŝ widziłz iżby tobie nic nie zówádziłj bogáctwá twoie j obfitości twoie/ był ich tak wżywał á rozłzyrzał ie/ tak iáko cie tu Pan twoj miłołciwie vpomináć raczy. *RejPos 163*; Bo bogáctwy/ obfitołciámi/ opátrzył á rozhoynił łtoł twoy *RejPos 341v, [279]v, 325v, 330v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]**

*»obfitość i (a) dostatek« (2): Owa gdy on lud namillzy miał dołyc włzytkiego/ Wnet iáł wirzgáć iák buyny źwierz nic nie bacząc tego/ Iŝ taki dołtátek á ty obfitości/ Dał im pan Bog nie ná zbytki lecz ku ich żywnołci. *LubPs gg4v; Mącz 64c*.*

*»obfitości, państwa« (1): Co wđdy iełł naleplzego [...] A nigdy nie myłli w tym ludzkie nie zgadzály. Iedni ie w obfitościách w páńłtwách pokłádáli/ A drudzy wdzyęczną rołkołz nád to przekłádáli. *RejWiz 19v*.*

*»pokoj a (i) obfitość« = *pax et abundantia Vulg (2): WróbŻołł 121/7; Wándálitowie [...] thám [w Afryce]* dwie łcie lat byli w pokoiu y w obfitości *BielKron 159*.*

»rozkosz a obfitość« [szyk 1:1] (2): Rącz mie łtrzedz od onych ludzi ktorzy żywą w łwowlności/ Abych nie iadł z rołkofy ich á s łprofney ich obfitości. *LubPs ee3v; RejPos 102.*

»obfitość a rozmnożenie« (1): [Żydz w zakonie] ták włzytkę nádzyeię łwą pokładáli/ iż mieli zá to byli być błogółáwieni w domiech/ y w rolach/ [...] y w łnfzych obfitościach á w rozmnożeniu łwoim. *RejPos 179v.*

»obfitość i skarby« (1): Ludzi nágorę przyzowá/ tám ofiárowác będą ofiáry łprawiedliwóści/ bo obfitość wod morłkich łác będą/ y nákrtye łkárby piálku [*affluentiam marium sugent et tecta abscondita arenae*]. *BudBib Deut 33/19.*

»stolce a obfitość« (1): Pan nie ma ná pieczy onych moczazow á onych bogaczow/ ktorzy łiedząc ná łtolcoch łwoich á obfitołciach łwoich/ nic nie myłłá o tym Pánu łwoim. *RejPos 184v.*

Przen (30) : mouy łwýty Byernad karz łyá czo chczelch mącz łyá czo chczelch nyedacz myly bog obfytołczy łwey alyz bądzyelch cznotamy okráłłon *PatKaz III 150*; Ci [*wybrańcy Boga*] mogą wyłławić wielką obfitołć krolełtwá twego á dziwná chwałę máiełtatu twego *RejPs 214, 153, 157; RejZwierz 53; RejPos 157v, 237v*; Chrłtus [...] zobfitołciá duchá Bożego przyłzedłzy/ choć mieczem/ kámieniem/ y ogniem/ nikogo od báłwochwálłtwá nieodłtráłzał *CzechRozm 95.*

W połączeniach szeregowych (6): *RejPs 220v*; A což tho zá zapłátá ma być náłz miły Pánie? [...] iż iey obfitołci/ bogáctwá/ á rołkofzy/ zádný ięzyk wyłłowić/ záadne piłmo wypilác/ zádna myłł rozwázyc nie może. *RejPos 263, A4v, 168, 341 [2 r.].*

Wyrażenia: bibl. »z obfitołci serca, serdecznej« = *ex abundantia cordis PolAnt, Vulg (7:2)*: Zobfitołci łerdetzney vłtá rádi mowię. *March³ V8; KromRozm I A4v; LubPs ccv; KrowObr 66; RejZwierz 76; BiałKat 48v*; Dobry człowiek z dobrego łkárbu łercá łwego wynósi dobro/ a złý człowiek/ ze złego łkárbu wynósi zło. Bo z obfitołci łercá mowię vłtá. *BudNT Luc 6/45 [przekłád tego samego tekstu KrowObr 66, WujNT]; WujNT Matth 12/34, Luc 6/45.*

»ziemska obfitość« (1): Odłęcz twe máłe łtadeczko od złych łpołeczności/ Gdyż łie w dołtátkoch łwých wázá dziwnych włłfetczności/ Nápełnilić żywoty łwe zyemłką obfitołcyá/ Zákrýli potępyeny łwe łwą łwýatobliwócyá *LubPs D4.*

»źródło obfitołci« (1): Iáko ieleń łpracowány/ chłodney łzuka wody/ Ták/ źródło żywe/ k tobie/ dułzá ma/ przechody Wiedzielc żáda/ chcąc czerpác/ z źródol obfitołci/ Zbáwiłcielá łwoiego rzek/ włłzelkicy wieczności. *GrabowSet Q4v.*

Szeregi: »pokoj a obfitość« (1): Pokóy w twárdych báłztach twoich niechay łye mnoży/ A obfitość łwé w páłacách gniazdo záłóży. *KochPs 188.*

»obfitołci, skarby« (1): A gdziełz łie thy prołty nędzniku vciec chczelz o iákie włpomózenie [...] iedno do tych dziwnych obfitołci/ á do tych niezmieryonych łkárbow/ [...] iedno do tego kthorego moc ielł nád włzytkimi moczazmi *RejAp 55v.*

a) *O bogactwie języka (4)* : I ktoż wđdy wyłławić może tu Páńłkie możności/ Ięzyk ludzki nie może być thakicy obfitołci (–) Aby kiedy wyłławić miał chwałę Páná tego *LubPs Y2*; I łlyłzyłz tu/ potzym mamy poznác dobrego tżłowieká? to ielł/ wiernego/ álbo niewiernego/ Syná Bożego/ álbo Syná Dijabelłłkiego/ iż z obfitołci mowy iego. *KrowObr 66; KwiatKsiqz A; GórnDworz F7v.*

a. Żyzność, urodzajność ziemi; także plon; *feracitas Mącz, Calep; ubertas Vulg; fecunditas Calep (19)*: Ty miły panie dajz bogollawieńtwo roku żyzności y płodności twoiey/ a pola twoie pełne będą obfitości [*replebuntur ubertate*]. *WróbŻołt* 64/12; Ty obżywyafz z łáfki dzzdem zyemyę zabolála/ A potym z nyey wywodziłz obfitość nyemála *LubPs* P5; *Leop Ps* 64/12; *Feracitas, Plenność/ Okfitość/ Vrodzáyność. Mącz* 122a; *Hubertas – Vrodzáy dobry, obfitosc. Calep* 490b, 414b, 426b, 1104a.

Wyrażenia: »wielka obfitość« [*szyk 2:1*] (3): *HistJóz* B2; *RejJóz* K7v; Otho siedm lath przydą obfitości wielkie y [!] [*fertilittatis magna*] we wżyćkiewy ziemi Egiptłkiewy *Leop Gen* 41/29 [*Przekład tego samego tekstu HistJóz, RejJóz*].

»obfitość ziemi; ziemia wszelkiej obfitości« (7;1): A przijechawłzy [*Goci*] do Pannoniey gdy fie im tam wino y obkwitość ziemie [*et regionis ubertate*] łpodołała tam fie pošťanowili *MiechGlab* 53; ty możnołćią fwą rozmáyćieł wykorzeniał pogány á pořádziłeł na łtolcoch ich przodki náłfe w wiodłłfy ie do ziemie włfelkiewy obfitołci ich. *RejPs* 65v, 154v; *LubPs* S3v; Izáák oćiec iego/ odpowiedziála mu temi łłowy W obfitołci ziemie będziefz miał miełzkánie twoie [*Ecce de pinquedinibus terrae erit in habitatio tua*]/ y w rołie niebielkiewy zgory. *BibRadz Gen* 27/39; *BielKron* 40, 283v; *KołakSzczęł* B3v.

Synonimy: 1. óma, mnogołć, mnostwo, moc, rozlicznołć, siła, wielkołć; 2. bogactwo, dostatek, majętnołć, mienie; **a.** płodnołć, rodzajnołć, urodzajnołć, żyznołć.

Cf OBFITŁOŚĆ, OBFITNOŚĆ